

Urteko lehen zenbakia, ohitura dugunez, elkarrizketa zabal-luze baten inguruan antolatu dugu, *Historia bizia*, atalaren zerrenda luzeari beste protagonista bat gehiago gehituz, historia eta istorio pertsonala eta Euskal Herriaren historia soka berean josiz, dagoeneko jakin baitakigu pertsonala politikoa dela, Kate Milletek aspaldi esan bezala, alegia, norberaren bizi historia eta herriarena harilkatuta daudela, batak bestea egiten duela eta besteak bata. Azkenean, memoria ariketa bat da honako hau, memoria galzorian ez uztekoa eta protagonisten ahotik zuzenean paperean idatzita uztekoa. Memoriaz ari gara, bai. Memoria berreskuratzeaz. Azken boladan, asko mintzo gara memoriaz, errelatuaz, eta hortxe ari gara ikusten, besteak beste, demagun, Espainiako gerran fusilatutakoen hezurak zulo eta fosetatik ateratzen, gudarien eta soldaduen izenak gogora ekartzen, gorpu eta izen zerrenda bat osatzen. Eta gorpu eta izen horiekin beste errelatu bat dator, etorri behar du, beharrezko da etor dadin. Justizia eta erreparaziorik nekez izango da dagoeneko, baina gutxienez egia lurrazaleratu dadila, hezurak nola.

Errelatu berria, bai, baina zilegi bedi galdera bat pausatzea: errelatu berria da, baina errelatuaren protagonistak, gorputz eta izen horiek, heroi berri horien eredu ez ote da betiko bera? Zer nolakoa da heroitasun hori? Ze gorputz dute gorpu horiek? Gudariak, borrokalariak, gizonak, armak eskutan, euren gogoz edo gogoz kontra, ideal handien alde gerra egin zutenak. Ados, bego, zor zaie. Baina ba al da beste heroirik? Posible al da beste heroi mota bat? Emakume bat, atzeguardian geratua, eguneroko errepresioari, goseari, zaintzari, biziraupenari aurre egiten heroi gisa irudikatze eta onartzeko gai ote gara? Edo ez du horren neurririk eman? Heroitasuna neurtzeko ezaugarri berriak behar ditugulakoan nago, bestela nekez sartuko dira errelatuan bestelako gorpu eta gorputzak. Antzera gertatzen da *Historia bizia* atal honekin ere. Ze ezaugarri behar du izan elkarrizketatu izateko? Ezaugarriak aldatu ezean ezingo diegu gure ama, amona, izeba eta alabei izenik eman, eta, beraz, ezta izanik ere. Ez dute errelatuan lekurik izango.

Historia bizia atalaren errelatura dator Argitxu Noblia Richard (Angelu, 1942). Medikua, Seaskaren sortzailea eta lehen lehen-

dakaria, Elkar argialetxearen, euskarazko irratien eta politikaren lehen lerroan ibili dena. Amagoia Gurrutxaga Uranga kazetariak bikainki elkarrizketatu du, eta, elkarrizketa horretan, haren egia jalgi da Euskal Herriko historiaren ezinbesteko osagarri. Eta, horrekin, ia beti ezkutuen geratzen den genealogia bat dakarkigu Nobliak. Euskararen transmisioa eta euskarazko hezkuntzaren sarea josteko ezinbesteko izan zen genealogia bat, izen eta gorputz zerrenda bat: Noblia bera, Kristiane Etxaluz, Libe Goñi, Margaita Rekalt, Marie Louise Iriart, Monique Celan, Marikita Tanburin, Jone Forkada... Eta Nobliak berak elkarrizketan dioen legez, egiteko eta izateko modu bat: «Guhurrek egitea erabaki genuen». Emakume autodeterminatuak. Dena ez baitute gizonek egin, plazan eurak egon badira ere.

Guhurrek egitea, oraindik ere, Seaskaren izpirituan dagoela ikus daiteke Xan Airek idatzitako artikulua mamitsu eta sakonean. Seaskako Hizkuntza Proiektu koordinatzaile denak euskararen normalizazioan ideia funtsezkoa dena papereratu du: «Zer pedagogia behar dugu praktikatu, inportatu edo sortu, haurrak hizkuntza minorizatuan lora daitezen?». Alegia, hizkuntza eta hezkuntza lotuta doazela, biek elkar elikatzen dutela, eta hezkuntza-modu ireki, inklusibo, aniztasun zale baten mami eta azalak hizkuntza minorizatu baten mami eta azalarekin lotuta joan behar duela. Elkar indartu dezaketela eta indartu behar dutela.

Egunen gorpolean atalean ere bada zer irakurri. Bi artikulugile berri ekarri ditugu Jakinera, Itziar Ugarte kazetari eta idazlea, kulturaz jardun dadin, eta Jaime Altuna hizkuntz antropologoa, soziolinguistikaz aritu dadin –eskertza handi batekin agurtu ditugu Miren Artetxe, Henrike Galarza eta Txerra Rodriguez–. Ugartek, besteak beste, Artzeren heriotza eta *Handia* filmaren arrakasta aztergai hartuta, partikulartasunaren eta unibertsaltasunaren gaineko gogoeta kitzikagarria egin du. Altuna, berriz, Euskal Herriko Bertsolari Txapelketako finalaren itzaletik abiatu da, maistratasunaz (hitzen izenaz eta izanaz), sormenaz eta transmisioaz gogoetatzeko. Bukatzeko, Ignazio Aiestaranek Silvia Federiciren *Caliban eta sorgina* liburuaren kritikan sakondu du, bereziki hark Marxen teoriari egingo dako kritika kritikatzeko modu sakon eta xehean. Atea, ohiko legez, Unai Iturriagak itxi du *Euskalkey* eta *1Ukey*-ekin.